

Roken.

In doktersland is preventie een hot item. Je bent modern en goed bij de les wanneer je bij al je patiënten van boven de veertig jaar de zogenaamde risicofactoren inventariseert: stress, hoge bloeddruk, cholesterol, hart- en vaatziekten in de familie, overgewicht en, niet te vergeten, het roken. Vooral dat laatste punt is heel interessant, want, terwijl je het als dokter nog wel voor elkaar krijgt om mensen meer te laten bewegen en wat af te laten vallen door verstandig te eten, is het bijna onmogelijk om iemand met roken te laten stoppen. Aan de informatie kan het niet meer liggen, want van elk pakje sigaretten schreeuwt je alle mogelijke ellende ten gevolge van roken tegemoet. De overheid investeert miljarden in allerlei campagnes om de gevaren van roken onder de aandacht van de burgers te brengen en omringt rokers met zoveel verboden en beperkende maatregelen, dat elke roker zich langzamerhand een crimineel moet wanen. En toch blijft het merendeel van het rokersvolk gewoon doorgaan met wat als een slechte gewoonte wordt beschouwd. Het lijkt er zelfs op dat er rokers bijkomen; in elk geval beginnen jongeren steeds vroeger en zijn meisjes de jongens aan het inhalen wat het rokerspercentage betreft. Er is dus met roken iets aan de hand, dat het zo belangrijk maakt voor veel mensen dat ze er, alle doodsdreiging ten spijt, gewoon mee doorgaan. Hoe komt dat? Wat beweegt mensen om zo massaal iets te doen wat, objectief gezien, heel ongezond is. Waarom zijn objectief aanwijsbare gevaren als longkanker, hart- en vaatziekten of slecht sperma zo weinig relevant voor een publiek dat aan de andere kant ook heel veel tijd en geld investeert in vitaminepreparaten, cholesterolarme voeding en, door eindeloos te joggen, de conditie van het lijf.

Wat heel opvallend is bij al het streven om mensen van het roken af te helpen is het feit dat er heel veel energie gestoken wordt in het zichtbaar maken van de *gevolgen* van het roken, maar dat er mijns inziens heel weinig onderzoek wordt gedaan naar de *oorzaak* van roken. Er wordt wel geschreven over de behoefte onder jongeren om zich te identificeren met een ideaalbeeld (roken is stoer, je hoort erbij als je rookt etc.) of de macht der gewoonte om er, eenmaal aan begonnen, mee door te moeten gaan, maar veel meer dan wat psychologie komt er uit allerlei onderzoek niet tevoorschijn. Over alcoholproblemen is veel meer bekend dan over het gebruik van tabak, terwijl de negatieve gezondheidseffecten van nicotine waarschijnlijk veel groter zijn dan die ten gevolge van teveel drinken.

Er is dus m.i. alle ruimte om wat te fantaseren over de macht van de tabak. Ik wil eens een poging wagen. Is het bijvoorbeeld een idee om eens naar de geschiedenis van het tabaksgebruik te kijken. Tabak komt uit Amerika en werd daar, in ver voorbije eeuwen, gebruikt door indiaanse culturen bij hun religieuze handelingen. De tabak werd gebruikt om de geest te verruimen en de gebruiker dichterbij de geestelijke wereld te brengen. Door tabak te roken kwam de priester een beetje los van zijn lichaam. Noem het maar een uittreding. Voor de toenmalige Inca was het roken van tabak een doelbewuste methode om los van zijn lijf te komen en zo contact te maken met zijn goden.

Toen de tabak naar Europa kwam is de notie van bovenbeschreven gebruik kennelijk niet meegekomen. Tabak werd een genotmiddel, zoals suiker, peper en alcohol. Daar is op zich niet zoveel op tegen, maar het is de vraag of met het veranderen van het gebruik van tabak ook de werking een andere is geworden. Met andere woorden: zou het zo kunnen zijn dat het nog steeds zo is dat iemand door te roken een beetje lossier in zijn lijf komt te zitten en dat dit heel wel tegemoet kan komen aan een, veelal onbewuste, behoefte. Zou het zo kunnen zijn dat wij - en dat het meest intensief ervaren door jonge mensen - in een zo materialistische en je aan de materie bindende maatschappij leven,

dat je bijna wel *moet* roken om spiritueel het hoofd boven water te houden. Uiteraard zijn er betere en gezondere manieren te bedenken om de geest te verruimen en spiritueel aan je trekken te komen, maar het “gebruiksgemak” en de nog steeds grote toegankelijkheid van het middel maakt het wel begrijpelijk dat zoveel mensen naar de sigaret grijpen om te ontsnappen aan een al te materialistische manier van leven. Nogmaals: het is mijn fantasie maar, ik weet het uiteraard ook niet zeker. Maar wat ik wel zeker weet is dat de preventie van de negatieve gezondheidseffecten van roken zich meer zou moeten richten op[de oorzaken, want niemand is echt geïnteresseerd in de gevolgen.

Rotterdam 8 februari 2003
Aart van der Stel